مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندهٔ مضمون میباشد، عقیدهٔ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی

پښتـو ژباړه: رحمت آريا ۲۰۲۴/۰۴/۲۸

د پادشاه ميلينډا

پوښتنــې

۱ برخه

له پالي ژبې انګليسي ته ژباړه :

را يـــس

د يـــو

يـــس

پـښـــتـو ژبــاړه : رحمت آريا
۲۰۱۵ ز

آکسفورډ

چاپ : کليرډان پرس ۱۸۹۰ز

(ټول حقوق خوندي دي)

د ختيـځ سپيـڅـلي کتابونه

دا کتاب بـېـلابـېـلـو ختـيـځـپوهانو ژباړلی

او

ایف مکس مولر

تصحـيـح کړی دی

دري پينځوسم ټوک

XXXV

آکسفورډ

چاپ : کليرډان پرس

۱۸۹۰

(ټول حقوق خوندي دي)

د ختـيـځ سپـيـڅـلـي کتابونه

The SARCRED BOOKS OF TH EAST

ډالی :

د افغانستان د ادب ځلاند ستوري فاضل استاد اروابناد علامه رشاد بابا او د بابا مينه والو ته

د ژباړونکي يادونه :

د ميننډر يا ميليندا پوښتنې چې د ميليندا پنهو په نامـهٔ پـېـژندل شوی کتاب دی د لرغوني آريانا او د هندوستان د شمال په پراخې لمن کې د بودايي ادب يو له ډېـرو لرغونو کتابونو څخه دی چې نيږدې دوه زره او ده سوه کاله مخکې د مرکې په

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ

بني د شهنشاه میندر او بودایي عالم ناګه سینا تر منځ د دیني وراشي په چوکاټ کې د مرکې په ډول لیکل شوی دی. له تأریخي اړخه دا کتاب د تأریخي لاسوندونو لکه د میندر د ایکیو یا مسکوکاتو، یوناني سرچینو، د سترابو د جغرافیې د کتاب او د یو شمېر نورو لرغونو سرچینو له مخې او هم د تأریخي او عقیدتي روایاتو له مخې زموږ د ګران هېواد افغانستان یوه برخه ده او د فرهنګي – دیني بارونو له اړخه ښایي زښت ډېر لرغونی کتاب اوسي چې د هېواد د ځېڅاند تأریخ په ترځ کې ژوندی پاتې شوی دی چې نـهٔ یوازې لوستنه ئـې اړینه ده بلکه د تأریخ د ډګر څـېړونکو او ژب – پوهانو ته د یوې سرچینې په توګه یو ارزښتناکه اثر دی.

دا کتاب د مرکې په بڼې د بودایي دین د تشریع یوه پراخه برخه په ځان کې رانغاړي. ددې کتاب په ژباړې کې زما موخه د بودایي دین د اصولو او قواعدو شرحه نـهٔ بلکه د دوه وو فاضلو استادانو د هڅونې او غوښتنې له مخې وه چې هغوی به په خپل وار د همدغـهٔ کتاب په ترځ کې خپله کتنه په وار وړاندې کړي. دا دواړه فاضل دوستان هر یو پروفیسر ډاکتر عبدالخالق رشید او استاد محمد معصوم هوتک صاحب دي چې که ددوی هڅونې او معلومات نـهٔ وای نو ښایي دا ژباړه به هېڅکله نـهٔ وای شوې. زه له دغو دواړو خوږو، نامتو او فاضلو دوستانو څخه چې هر یو ئـې د هېواد په تأریخ او فرهنګ کې بې ساري هلې ځلې کړي له دې لارې د زړهٔ له تله منندوی یم.

دا چې ولې دا کتاب پښتو ته وژباړل سو دلیل ئـې د هغـهٔ باور له مخې دی چې ښایي دا کتاب په هماغه مهال په لرغوني پښـتـو لیکل شوی وي. ددې کتاب د انګریزي متن ژباړونکی ښاغلی رایس دیویدز په خپلې اوږدې سریـزې کې ورته په څرګنده نغوته نـهٔ کوي. ښاغلي رایس دیویدز دا کتاب د نامتو ختیځ پـېـژندونکي او سانسکریت پوهٔ ښاغلي مکس مولر له نظره تـېـر کړی دی. مکس مولر په هند پـېـژندني کې په خپله یو ریفرنس دی. ښاغلی رایس دیویدز وایي چې دهٔ دا کتاب د سیمهالي متن له مخې ژباړلی دی او سیمهالي متن د پالي متن له مخې ژباړل شوی دی. د پالي د متن ژباړونکی ښاغلی بوداګهوسه نومـېـږي چې په غالب ګومان دا کتاب ئـې په دویمې زېـږدېـزې پـېـړۍ کې ژباړلی دی. دا چې بودا ګهوسه دا متن له کومې ژبې څخه پالي ته ژباړلی دی څرګنده نه ده، یوازې د انګـېـرنې او ګومان له مخې ویل کـېـږي چې ښایي د هندي کورنۍ په کومې ژبې لیکل شوی وي په ځانګړې توګې د پراکریتي ژبې په کومې څانګې. یو شمـېـر وایي چې دا مرکه په سانسکریت لیکل شوې وه او سانسکریت نسخه ئـې ورکه شوې ده. زما پوښتنه دا ده چې که دا نسخه لومړی په سانسکریت لیکل شوې وه نو پالي ته ئـې د ژباړې اړتیا څه وه؛ ځکه سانسکریت د پالي ځایناستی شوی دی. هو که داسې یې ویلي وای چې د پالي د نسخې له مخې سانسکریت ته ژباړل شوې ښایي یو څه منطق به په کښې نغښتی وای. کره باور دا دی چې بودا ګهوسه پالي متن ژباړلی دی، په خپله بودا ګهوسه هم دې خبرې ته کومه نغوته نـهٔ کوي چې له کومې ژبې څخه. ښاغلی دیویدز په خپلې سریزې کې دا خبره په لنډیز یادوي. نو د همدې انګـېـرنې او هیلې له مخې ول چې که دا کتاب د هغـهٔ مهال په لرغوني پښتو لیکل شوی وي زه به ئـې ژباړه د پښتانـهٔ ادب پوهانو ته وړاندې کړم او ددوی پام به ورته راواړوم چې که وکولی شي د بودا ګهوسه پالي متن پیدا او د ژب پـېـژندنې له اړخه وربانډې رڼا واچوي. که زموږ پوهانو دا خبره په زباد ورسوله چې دا کتاب په رښتیا په لرغوني پښتو لیکل شوی دی نو دا به د پښتو ادب تر ټولو لرغونی اثر وي چې د دوه زره او دوه سوه کالو په تـېـرېـدلو موږ اوس وربانډې خبرېـږو. په همدې سپـېـڅلې هـېـلې دا کتاب د پښتانـهٔ ادب پوهانو او مینه والو ته په درنښت ډالۍ کوم.

منندر یا میندر د سوتر د لقب په لړلو ځان شهنشاه یا مهاراج بولي. سوتر د ژغورونکي یا ناجي په معنی ده. له همدې کبله ده چې دی د مهاراج میندر سوتر په نامـهٔ یاد شوی دی یعنی ناجی شهنشاه میندر. دا القاب د میندر د ایکیو یا مسکوکاتو پر مخ لیدل کـېـږي. په یو شمـېـر ایکیو کې میندرو هم لیکل شوی دی. د میندر ایکی پر خپل یوهٔ مخ یوناني الفبا لري او پر بل مخ ئـې لیکنه په خروشتي الفبا ده. ایکی پـېـژندونکي ئـې د واکمنۍ موده له ۱۶۵ تر ۱۳۰ م. ز کال پورې

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

اټکلوي. پوهاند ولسن بیل نظر لري. دوی وايي چې میننډر د ایندو- یوناني سلطنت یو ستر شهنشاه وو، سترابو وايي چې" میننډر د یوناني سلطنت لمنه د لومړي ځل لپاره له باکتریا یا بلخه نیولې د ګنګا تر سیند پورې پراخه کړه او دومره قومونه ئــې تر خپل سلطنتي غمي لاندې را ایل کړل چې سترالکسندر نــهٔ ول کړي." میننډر له بودايي عالم ناګه سینا سره د همدغــهٔ کتاب د مرکې په لړ کې وايي چې :" الاسندې ته نــېــږدې په کاریسي کې زېــږېــدلی یم." ناګه سینا بیا ورڅخه پوښتنه کوي چې کاریسي له ساګلې څومره لــېــرې ده؟" میننډر په ځواب کې واېي ورښيي چې زموږ په معاصر مقیاس نهــهٔ سوه او پینځوس کیلومتره کــېــږي. دلته له الاساندې څخه موخه الکسندریه ده او ښايي هماغه د ققفاز الکسندریه وي چې زموږ معاصر بګرام دی. او له کاریسي څخه موخه کاپیسا ده. او له ساګلې څخه موخه په معاصر پنجاب کې سیالکوټ دی چې د میننډر دریمه پلازمینه وه. د ښاغلو لوستونکو پام دې ټکي ته را اړوم چې موږ د هــېــواد په څو برخو کې د الاسای په نامــهٔ د څو ځایونو نومونه لرو چې ما د همدې کتاب په لړ کې په یوهٔ لمن لیک کې ورته د طول البلد او عرض البلد په شمار نغوته کړې ده. لومړۍ پلازمینه ئې باید بګرام وي، دویمه ئــې پــېــښــور او دریمه ئــې سیالکوټ. د میننډر د سلطنت لمنه په لویدیز کې د کابل له سینده نیولې په ختیځ کې د راوي تر سیند پورې او په شمال کې له سواته نیولې تر اراکوزیا او هتومند یا هلمند پورې غځــېــدله. ورپسې ئــې راجستان تر پاتلي پوترا یا پټنې پورې وغځوله. په دې توګې د میننډر تر سلطنتي غمي لاندې باکتریا یا بلخ، معاصره پښتونخواه، پاکستانی پنجاب، هندی پنجاب، هریانه، هیماشل پرَدیش او د جمو سیمې راتللې. سترابو وايي چې دوه ګریګو باکتریک سلاطین میننډر او دیمیتریس هغه سترواکان ول چې د باکتریا د سلطنت لمنه ئې تر هندوستانه وغځوله. په ۱۸۴۱ز کال کې پوهاند اچ اچ ولسن د لرغوني آریانا کتاب چاپ کړ. ما دا کتاب پښتو ته ژباړلی دی. دلته به بې ځایه نــهٔ وي چې د پوهاند ولسن کره کتنه د میننډر په ایکیو باندې لوستونکو ته وړاندې کړم .

مننډر

۱۲۶ م. ز

اوس یو ځل بیا له تأریخه (تأریخي سرچینو – ژ) مرسته غواړو.

سترابو وايي چې مننډر یو له هغو باکتري شاهانو څخه وو چې سوبو او بریاوو ئــې په ټولــېــز ډول د باکتري پاچاهۍ د لمنې خــتــېــځ خواته غځــېــدله. مننډر له [هــیــپانیس] [1] څخه واوښت او ان د [آیسامُس][2] تر سیند پورې پرمخ لاړ[3] : د آیسامس د سیند په اړوند مو مخکې وویل چې دا د جمنا سیند دی ، هیپانیس د ستلج سیند دی. په تأریخي شننو کې دا هم ویل شوي چې که د پټلین[4] بشپړه سوبه د مننډر په لاس نه وي شوې، مګر نیول ئــې په مننډر پورې تړل شوي دي ؛ دا خبره د [پریپلس] [5] له سرچینې سره هم بشپړه همغږې لري ، ځکه پریپلس وايي چې ان د لومړۍ عیسوي پــېــړۍ له پای

[1] Hypanis
[2] Isamus

[3] **Εἴγε καὶ τὸν Ὕπανιν διέβη πρὸς ἕω, καὶ μέχρι τοῦ Ἰσάμου προσῆλθε. Book xi. 11. 1.**

[4] Pattalene
[5] Periplus

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

وروسته هم د مننډر او اپلاداتس دراکم/درهم د [ګوزيرات[6]] په سمندري غاړې، په [بَرى ګازې[7]] يا [بروخ[8]] کې د چلند وړ وې.

آريان وايي چې مننډر د باکتريا پاچا وو، او پلوتارک ئـې هم د باکتريا پاچا بولي. آريان او پلوتارک دواړه له کره کتنې پرته مننډر ته د باکتريا د پاچا لقب ورکوي ، خو شک لـېـدل کـېـږي چې مننډر دې کله هم پر باکتريا پاچاهي چلولې وي. باير له والنز[9] وروسته وايي چې مننډر يا د ئوتايدمس ورور يا ئـې نـېـږدې خپلوان او د هغه ځاى نـېـوونکى وو[10] : باير دا هم وايي چې مننډر د باکتريا او هندوستان پاچا وو؛ باير د خپلې انګـېـرنې پر بنسټ د [تروګ پمپه ئـې – د لومړى زېږدېزې پـېـړۍ د رومي تأريخ لـيـکونکي –ژ[11]] [تراګس پامپي يس][12] د کتاب د لومړي څپرکي له مخې په اخځ چې د کتاب لنډېز دى، په هند کې د مننډر له سوبو يادَونه کوي مګر تروګ پمپه ئـې يوازې د مننډر له سوبو يادونه کوي نه د مننډر له پاچاهۍ. په دې توګه يوازينۍ سرچينه چې د هندوستان پر پوې برخې باندې د مننډر د واکمنۍ خبره کوي د پرېپلس[13] لـيـکوال دى.

خو د مننډر د اېـکـيـو شننه او ارزونه موږ د دې باور او منطق منلو ته نـېـږدې کوي چې مننډر هـېـڅکله پر باکتريا پاچاهي نه ده کړې؛ خو دومره ويلاى شو چې د مننډر پاچاهي د پاروپاميزان د غرونو له پراخې لمنې نـېـولې تر سمندر پورې غـځـېـدله. دا چې مننډر د اندس په ختـېـځو څنډو کې تر کومه ځايه او ان د اندس تر دلتا پورې واک چلولى تر يوې کچې تر شک لاندې ده ، ځکه په دغو شاو خواوو کې د مننډر اېکۍ نه دي موندل شوې ؛ د مننډر اېکۍ په ټولـېـز ډول په کابل، د هزاره غرونو په شاوخوا او بګرام کې په پرېمانه شمـېـر موندل کـېـږي ، د مننډر اېکۍ په پنجاب کې هم موندل شوې دي ، خو داسې برېښي چې پنجاب ته د مننډر اېکۍ د سوداګرۍ له لارې راوړل شوې وي. په زړه پورې دا ده چې ډګروال تاډ د مننډر او اپلادتس اېکۍ د جمنا په شاوخواوو کې موندلې دي ، خو پوښتنه دا ده چې ولې د موندل شوېو اېـکـيـو د سـېـمـو په ډېرو نورو نـېـږدې ګاونډيو ځايونو کې داسې نورې اېکۍ د کيندنو پر مهال نه دي موندل شوې. د مننډر د اېـکـيـو د موندنې بـنـسـټـېـزه ډډه د کابل شاوخوا سـېـمـې دي او داسې برېښي چې کابل، د مننډر د اېکيو د خپرېدا منځټکي وو له دې کبله، د ټولو احتمالاتو په منلو ويلاى شو چې کابل د مننډر د پاچاهۍ ستره او بـنـسـټـېـزه پلازمـېـنه وه.

[6] Guzerat

[7] Barygaza
[8] Baroach
[9] Valens
[10] Bayer, p. 74.
[11] Indiæ quoque addiæ res gestæ per Apollodorum (Apollodotum) et Menandrum reges.
[12] Trogus Pompeius
[13] Periplus

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له رااليږلو مخکې په ځير و لولئ

دا چې وایو مننډر هېڅکله د باکتریا پاچا نه وو لامل ئې دا دی چې په باکتریا کې د مننډر د سپینو زرو، مسو هېڅ ډول اپکۍ یا کوم تترادراکم نه دی موندل شوی چې پر مخونو ئې لیکنې یوازې په یوې ژبې لیکل شوې وي. د مننډر تر ټولو لویه اپکۍ چې موندل شوې یو دیدراکم[14] دی، سره له دې چې دا اپکۍ په ښکلې ورهنې جوړه شوې ، مگر د ضربېدلو د څرنگوالي له اړخه د هیلیکلز د تترادراکم په پرتله په دویمه ټېټه کچه اپکۍ دي : دا اپکۍ د آریایي او یوناني لیکدودونو دواړه توري لري. د مننډر د سپینو زرو کوشنۍ اپکۍ بې شمېره دي ، او د مسو اپکۍ ئې هم پرېمانه موندل کېږي، یو شمېر ئې کم پیدا دي ؛ د اپکیو پرېمانتیا او د شمېرې ډېروالی موږ دغه پایلنېوي ته نېږدي کوي چې مننډر نه یوازې تر اوږدې مودې پورې پاچاهي کړې بلکه یوه ښېرازه پاچاهي ئې هم تېره کړې ده. د اپکیو پرمخ د مننډر د پورتریت او د پوځي جامو له مخې ښکاري چې نوموړی یو فعال او نوښتگر هڅانده پوځي واکمن وو، د مننډر په پوریتونو کې د تندي لپاره د سلطنتي ریتاړه لرل د هغه د واکمنۍ د سولې د پړاو ښکاروندیي کوي، له بله اړخه د نورو اپکیو پرمخ د پوځي اوسپنېزې خولۍ لرل یا د دفاعي زغره والو جامو اغوستل نه یوازې د مننډر د دفاعي دریز استازیتوب کوي بلکه د هغه د برېدگر دریز انځور هم موږ ته په لاس کې راکوي او یا په نورو اپکیو کې په جگړه کې د شلگرو « نیزو» غورځول په خپل وار د هغه د جگړه پالې واکمنۍ انځور موږ ته راښیي. له دې کبله د مننډر اپکۍ په خپله موږ ته د هغه د واکمنۍ د تأریخ د شرحې او څرنگوالي په اړوند په څېر یو شمېر توکي په لاس راکوي او د لږ شک په پرېښودلو موږ ته وایي چې د هندي پاروپامیزان ټولواک، مننډر، هغه پاچا وو چې پر خپلو گاونډیو ولایاتو ئې هم د واکمنۍ او سوبې غمې خپور کړی وو. د پرمختگ په حال کې سایتیانو[15] / ساکانو هم په شمال کې د مننډر د پرمختگ خوند او کړس څکلی وو؛ د اشکاني شاهانو پر وړاندې د ساکانو جگړې، د مننډر د ورانکارو شخړو او جگړو له کبله له خنډونو سره مخامخ شوې وې : دا په دې معنی ده چې مننډر نه یوازې خپله توره د خپلو هېوادوالو پر وړاندې بلکه د نورو هندي شاهانو پر وړاندې هم را اېستلې وه ؛ د یوناني واکمنۍ گډو وډو ټوټو ښایي د مننډر د پاچاهۍ تر مهال پورې شتون درلود او کېدای شي یو ځل بیا د مننډر د واکمنۍ تر سیورې لاندې سره راټولې او لا یو موټی شوې وي.

موږ داسې دلایل او لاسوندونه په لاس کې نه لرو چې

موږ داسې دلایل او لاسوندونه په لاس کې نه لرو چې پر بنسټ ئې مننډر د ئوتایدمس د ورور په توگه ومنو، د مننډر د اپکیو ځانگړتیا او انځوربڼه موږ ته داسې دوه اړخېزه انگېرنه په لاس راکوي چې له مخې ئې مننډر هم له ئوتایدمس او هم ئې له ئوکره تایدس او هیلیکلز وروسته د پاچا په توگه ومنو. ډېرې مخکې یاد شوي شاهان د یوې یا بلې کورنۍ خپلوان انگیرل شوي خو دا چې

[14] Didrachm

[15] Scythians

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیز بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په ځیر و لولئ

مننډر د کومو دوه وو بنسټېزو یونان - باکتري شاهي کورنېو غړی وو ، روښانه نه ده او نه ئې په اېکیو کې د القابو له مخې ځوک په ډاډمنه توګه انګېرنه کولای شي. لومړنی لقب چې مننډر غوره کړی د [سوتر[16]] لقب دی ، چې دېمیتریَس ته هم [د سوریې د سوتر[17]] لقب ورکړل شوی وو ؛ مننډر هم کېدای شي دا لقب د یوې بېلګې په توګه د هماغه له مخې اخېستی وي، له دې کبله هغه انګیرونې / فرضي نېټه چې د مننډر د واکمنۍ د پېل د نېټې په اړوند ویل شوې که لږ څه له رښتیا سره اړخ ولګوي نو مننډر له دیمیتریَس وروسته ټولواکي اخېستې ده. له بلې خوا په هندوستان کې د مننډر پراخ پرمختګونه او بریاوې نه شي کېدای له میتریدایس مخکې تر سره شوي وي، دا ځانګړتیا ده چې د مننډر د ټولواکۍ د پېل نېټه له ۱۳۷ م. ز. کال دېخوا راولي ؛ دا شونیوالی هم باید په پام کې ولرو چې تر مننډر مخکې کوشنیو کم زرو شاهي کورنیو بېلابېلې شاهي واکمنۍ رامنځته کړې وي چې ټولې ئې د مننډر له پلوه را وپرځول شوې، له دې کبله دغه پېښې او پرمختګونه د مننډر د واکمنۍ د پېل نېټې ته له ۱۲۶ م. ز. کال مخکې اجازه نه ورکوي.

د مننډر د اېکیو په منځ کې ډېر زبده اساطیري انځور د منروا پرامکس[18] انځوردی ، دا انځور د تسالي ، مقدوني او سلوکي پاچاهانو د اېکیو پر مخ ښکاري چې په ټولیز ډول په خورا بې سارې ورهنې او مهارت ضرب شوی دی. د مننډر یو شمېر نورې اېکۍ هم پورتنیو نښو نښانو ته ورته نغوتې لري ، مننډر د کونګ / بوم او ډال د انځورونو په ښودلو چې د منروا پرامکس د پېژندنې او ځانګړتیا نښې دي غوښتې دغې الهې ته خپله پالیالي څرګنده کړي. د مننډر یوه کوشنۍ اېکۍ چې په پرېمانه شمېره موندل کېږي پر خپل یوه مخ د فیل د ککرې انځور لري او پر بل مخ ئې د هرکولیس ګرز دی، ددغو او همدا شان د منروا د نښو له ښودلو څخه موخه څه ده؟ که په دغو نښو کې کومه موخه پرته وي نو شک نه شته چې مننډر د همدغو نښو له لارې یا له ئوتایدمس او یا له دیمیتریَس سره تړل کېږي. خو په بل اړخ کې د مننډر د یو شمېر اېکیو پرمخ د بریا د وزر لرونکې سمبول شتون دی چې دیادم[19] [دیهیم] یا د تندي لپاره سلطنتي نېم تاج ډالۍ کوي، دا د دې څرګندویه ده چې له ده وروسته دده له کورنۍ څخه بل پاچا راځي او دا په خپل وار په دې معنی ده چې مننډر د نوې سلطنتي کورنۍ بنسټ اېښودونکی دی. د مننډر د اېکیو پرمخ د نورو اساطیري انځورونو او نښو د راوړنګ یا کاپي کولو سرچینه په زغرده روښانه نه ده ؛ لکه دولفین د نر ګوزن ککره او عرابه : د مننډر د اېکیو بڼه د یوناني اېکیو په پرتله خورا زیات رومي خوند او رنګ لري خو د عادي څلور څنډېزې بڼې په لرلو خپل ځان هم له یوناني او هم له رومي سبک څخه بېلوي. د مننډر یوه یو ګړې اېکۍ موندل شوې چې پر مخ ئې د ΔΙΚΑΙΟΣ لیکنه لوستل کېږي د اېکۍ شا ته د پړانګ

[16] Soter
[17] Soter of Syria
[18] Minerva Promachos
[19] diadem

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

انځور دی ؛ د اېکې پر مخ لقب او د اېکې بڼه دواړه، مننډر، له هېلېکلز او اګه تکلز سره نېږدې کوي، خو د دواړو نښو له مخې يوازې دومره ويلای شو چې مننډر له دواړو شاهانو ډېر وروسته راغلی دی.

پلوتارک په مننډر پورې يوه کيسه تړلې چې له يوې هندې کيسې سره کټ مټ ورته والی لري، خوا دا کيسه په بل چا پورې اړه لري نه په مننډر پورې. وايي چې مننډر د خپلې پاچاهۍ په لړ کې د ډينپالني له اړخه پر خپلو وګړو خورا زيات ګران وو، د هغه د مړينې پرمهال د بېلابېلو ښارونو استازي د مننډر په پوځي چونۍ کې راټول شول، استازو د هغه د مړي د ايرو پر سر له يو بل سره شخړې او ناندرۍ پېل کړې، په پای کې ټول په دې سلا شول چې د هغه د مړي ايره دې د ښارونو د شاهانو تر منځ ووېشي او هر ښار دې د هغه په ياد د هغه د ايرو پر سر يو يو يادګاري ځلی جوړ کړي. که مو په ياد وي موږ د کتاب په لومړيو برخو کې وويل چې دا کيسه په ګاتما يا سکيا سينهـا يا بودا پورې اړه لري او د هغه د ژوند لېک په ټولو دودېزو بودايي کتابونو کې همدا کيسه ويل شوې او دا کيسه لا تر اوسه په ټولو بودايي هېوادونو کې د بودايي وګړو په دودېزو باوَرونو او ختّې کې نغښتې ده. د رواياتو پر بنسټ کله چې بودا مړ شو، اتو ښارونو د بودا د جسد له سوځولو وروسته د هغه د جسد د اېرو پر سر له يو بل سره سيالي او شخړې کولې، هر ښار غوښتل چې د بودا اېرې خپل ښار ته يوسي ، په پای کې د بودا له ارزښته ډکې اېرې د ښارونو تر منځ ووېشل شوې او هر ښار د خپلې رسېدلې برخې پر سر يوه يوه ستره ټوپه جوړه کړه. هماغسې چې مخکې مو وويل په باکتريا کې دداسې بودايي يادګاري ځليو د شتون تأريخ له دوهمې زېږدېزې پېړۍ وروسته پېلېږي ، دا کيسه هرو مرو د هغو کسانو له خولې نورو ته په غلطه لېږدېدلې چې د کيسې له رښتوني اړخه ئې خبرتيا نه درلودله ، او يا ئې د بودا له کيسې په اخځ همداسې يوه کيسه د مننډر له مړينې وروسته په هغه پسې په ناسمه توګه جوړه کړې ده.[ı]

انګريزي متن په خپله يو شمېـر تخنيکي ستونزې درلودلې. ما تر خپلې وسعې هڅه کړې ده چې دقيقه ژباړه وړاندې کړم. زه هېـڅکله په خپل کار کې له نېـمګړتياو څخه انکار نــهٔ کوم. ګران لوستونکي دې د پېـرزوينې له مخې زما نېـمګړتيا په پام کې نــهٔ نيسي.

يوه بله يادونــه :

ميليندا د ميليندا پنـهــا او ميليندا پنـهو په نامــهٔ هم ياد شوی دی. استاد محمد معصوم هوتک صاحب د يوې ټيلفوني مرکې په ترڅ کې د علامه ع. ش. رشاد بابا هغه هلې ځلې را يادې کړې چې د ميليندا پنـها د کتاب کاپي ئــې له جاپانــه کابل ته راوړه او په کورنې کتابتون کې ورسره وه. يو شمـېـــر اروپايي ختيځپوهانو دا نوم د ميليندا پنهو Milinda Pańho په ډول هم ليکلی دی او په پالي کې د ميليندا پنه Milinda Pańa په نامــهٔ ثبت شوی اثر دی. پنهه Pańha يو پالي وييکی دی چې سانسکريت معادل ئــې پرَجا PrajJA يا प्रज्ञा دی او معنی ئــې پوښتنــه ده او يو شمـېـــر اروپايانو هم په خپله همدا پالي نوم يعنی ميليندا پنهو ثبت کړی دی. همدغه لغت ته ورته همغږی لغت د پوهې يا Knowledge دی چې په پالي کې ورته ńâna نانــه او پنا pańńâ وايي او سانسکريت معادل ئــې پرزنـــهٔ prazna يا प्रश्न ده. د بوديزم د فلسفي يوه نامتو او مهمه

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

اصطلاح د دوکها Dokkhâ يعنی رنځ، فشار او کړاو ګالنــه ده. دوکها په پالي او سانسکريت کې يو شان ويل شوې ده: दुः او ख .. په افغانستان کې په لوی کندهار کې د دوکها اړول شوې بڼه د دوک په ډول کارول کېږي چې معنی ئــې رنځ او کړاو دی. لکه چې وايي د زړه دوک دې درولوېــږي. د پښتو تشريحي قاموس د لومړي ټوک په ۵۴۶ پاڼې کې د پونېـدل مصدر ئــې په څو معناګانو تشريح کړی لکه : په ميخ د څاوري پښې ټکول، ډبېدل، تشبـدل، منځ خالي کېـدل، او نور. په همدې اړوند مې له نامتو څېـړونکي استاد محمد معصوم هوتک صاحب څخه پوښتنـه وکړه. هغوی راته يوه په زړه پورې خبره وکړه چې په کندهارۍ پښتو لهجې کې د پنا او پونېـدلو تر منځ يوه نسبتاً مشابه معنی سته چې همدا د (پونېـدلو مصدر تقريباً د پوښتنې په معنی کارَول کېږي او معنی ئــې (په عذابول او په تنګول) ده. يو ماشوم چې له موره ډېـرې پوښتنې وکړي نو مور په ځواب کې ورته وايي " زويه بس ده، ودې پونولم، دا څونـه پوښتنې دي چې ته ئــې کوې". له دې داسې ښکاري چې د پنا او پنو کلمات له پښتو سره نـږدې والی لري.

وروستۍ يادونه : د ښاغلو ډاکټر صاحب خالق رشيد او استاد محمد معصوم هوتک صاحب د وړانديزونو پر بنسټ مې د انګريزي متن د پای څه د باندې شپيتــۀ پاڼې د پښتو د ژباړې له کتاب څخه لــېرې کړلې. دا پاڼې د انګريزي متن ژباړونکي ښاغلي ډيويډ رايس د فيلالوژيکو پرتلو لپاره راوړې وې او د اوس مهال لپاره موږ اړينه ونــۀ بلله چې د پښتو په متن کې ئــې راوړو، په دې سره مو د کتاب د زښت پريوالي مخه ونيوله. همدا شان ګران لوستونکي به په يو شمــېر لمن ليکونو کې د (ليکوال) نوم وګوري. دلته موخه د بوداګهوسه چې د پالي د متن ژباړونکی دی نه ده بلکه موخه د انګريزي د متن ژباړونکي ښاغلي ډيويډ رايس ده چې دۀ په انګريزي ژباړې کې په لمن ليکونو کې راوړي دي.

رحمت آريا
کاناډا
۲۰۱۵ز کال د مې د مياشتې ۲۴

يادونه: قدرمنو لوستونکو! دا هم د ښاعلی رحمت آريا د آرشيف: لينک

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولـئ